

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Дігтенко Марина Володимирівна, 1980 року народження, громадянка України. У 2014 р. закінчила Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, спеціальність: психологія.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом директора Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України від 23.04.2026 року, протокол №5 наказ № 21 о.д., зареєстрованої за чинним законодавством в інформаційній системі НАЗЯВО під номером PhD ID 13787 від 07.05.2026 року у складі:

- Голови разової спеціалізованої вченої ради – **Вовченко Ольга Анатоліївна**, доктор психологічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу освіти дітей з порушеннями сенсорного розвитку Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.
- Рецензентів – **Бабяк Ольга Олексіївна**, кандидат психологічних наук, старший дослідник, відділ психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України;
Чеботарьова Олена Валентинівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу освіти з порушеннями інтелектуального розвитку Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України;
- Офіційних опонентів – **Мамічева Олена Володимирівна**, доктор психологічних наук, професор, декан факультету спеціальної освіти Держаного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»;
Соколова Ганна Борисівна, доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту та спеціальної освіти Державного закладу

«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського».

На засіданні 23 червня 2026 року прийнято рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки зі спеціальності «Психологія» *Дігтенко Марині Володимирівні* на підставі публічного захисту дисертації «*Психологічний супровід соціалізації дітей з синдром Дауна*».

Дисертацію виконано у відділі психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, м. Київ.

Науковий керівник **Шевченко Володимир Миколайович**, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри сурдопедагогіки та сурдопсихології імені Миколи Ярмаченка факультету спеціальної освіти та соціальної політики УДУ імені Михайла Драгоманова.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою, що повністю відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, №507 від 03.05.2024), відповідає напрямку наукового дослідження освітньо-наукової програми «05 Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 053 – Психологія та містить нові науково обґрунтовані результати, а саме:

- розроблено та апробовано комплексну корекційно-розвиткову програму психологічного супроводу соціалізації дітей з синдромом Дауна, спрямовану на гармонізацію розвитку емоційної, пізнавальної та поведінкової сфер;

- створено авторський діагностичний інструментарій (анкети-опитувальники для батьків і фахівців) для комплексного оцінювання процесу соціалізації дітей з синдромом Дауна та визначення чинників його ефективності;

- розроблено та теоретично обґрунтовано структурно-функціональну модель соціалізації дітей дошкільного віку з синдромом Дауна, яка інтегрує емоційний, пізнавальний та поведінковий компоненти як взаємопов'язані складники єдиного процесу соціального розвитку;

- визначено зміст, функції та показники кожного компонента соціалізації, що дозволило визначити їхню роль у процесі соціалізації дітей з синдромом Дауна;

- встановлено системний взаємозв'язок між рівнями сформованості емоційного, пізнавального та поведінкового компонентів, що забезпечує цілісність процесу соціалізації та визначає його динаміку;

- обґрунтовано роль батьківського ставлення як системоутворювального чинника соціалізації, що впливає на розвиток емоційної регуляції, соціальної активності та поведінкових стратегій дитини;

удосконалено:

- діагностичний підхід до оцінювання соціалізації дітей дошкільного віку з синдромом Дауна шляхом адаптації існуючих психодіагностичних методик до особливостей їхнього психофізичного розвитку;

- критеріально-рівневу характеристику соціалізації дітей з синдромом Дауна, зокрема уточнено показники сформованості емоційного (емоційна чутливість, саморегуляція), пізнавального (соціальне розуміння, мислення) та поведінкового (соціальні навички, взаємодія) компонентів;

- підходи до організації психологічного супроводу в умовах інклюзивного освітнього середовища через інтеграцію діагностичного, корекційно-розвиткового та консультативного напрямів роботи;

- зміст взаємодії фахівців і батьків у процесі психологічного супроводу, що забезпечує узгодженість впливів та підвищує ефективність соціалізації дитини.

подальшого розвитку набули:

- наукові уявлення про психологічний супровід як системний і безперервний процес, що забезпечує оптимальні умови соціального розвитку дітей з особливими освітніми потребами;

- теоретичні положення щодо соціалізації дітей з синдромом Дауна як інтегративного процесу, що включає взаємодію емоційних, когнітивних і поведінкових механізмів;

- підходи до врахування сімейного середовища як важливого чинника розвитку особистості дитини, що визначає характер її соціальної активності та адаптації;

- наукові засади розроблення корекційно-розвиткових програм психологічного супроводу, орієнтованих на індивідуальні особливості дітей з інтелектуальними порушеннями.

Вимоги пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії) дотримано.

Здобувачка має 15 публікацій за темою дисертації, зокрема: 1 розділ у міжнародній колективній монографії, 4 статті у наукових фахових виданнях України, що занесено до наукометричних баз, 10 тез апробаційного характеру (всукраїнські та міжнародні наукові конференції).

1. Дігтенко М.В. Психологічна підтримка батьків дітей із синдромом Дауна в умовах воєнного часу. Особлива дитина: навчання і виховання, 2024 рік, 115(3), С.164-182
2. Дігтенко М.В. Дослідження психологічного стану матерів і поведінкових особливостей дітей із синдромом дауна в умовах дауна в умовах

нестабільності. Особлива дитина: навчання і виховання. №4 (116), 2024, с. 230-248.

3. Дігтенко М. Психоемоційний стан батьків і поведінкові особливості дітей із синдромом дауна у порівнянні з сім'ями, які виховують дітей з типовим розвитком. Особлива дитина: навчання і виховання, 2025 120(4), 166-188.
4. Дігтенко, М. Соціалізація та емоційно-поведінкові особливості дітей із синдромом дауна: порівняльне дослідження за методикою ABCID. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови., 2025, 1(27).
5. Дігтенко М.В. Особливості психологічного супроводу дітей із синдромом Дауна в аспекті соціальної компетентності. Moderní aspekty ved. Svazek LXVL mezinarodni kolektivni monografie. Ceska republika. 2026. С. 188-204.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

Вовченко Ольга Анатоліївна, доктор психологічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу освіти дітей з порушеннями сенсорного розвитку Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

Оцінка позитивна без зауважень.

Бабяк Ольга Олексіївна, кандидат психологічних наук, старший дослідник, відділ психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У тексті дисертації ґрунтовно описано розроблені авторські анкети-опитувальники для батьків та фахівців, які застосовуються для оцінювання процесу психологічного супроводу. Проте, дослідженню додало б переконливості більш детальне висвітлення процедури перевірки цього інструментарію на надійність та валідність, а також опис специфіки адаптації інших психодіагностичних методик безпосередньо для вибірки дітей дошкільного віку з синдромом Дауна.
2. Обґрунтовуючи структурно-функціональну модель психологічного супроводу, авторка виокремлює три основні компоненти соціалізації: емоційний, пізнавальний та поведінковий. Водночас, зважаючи на специфічні особливості розвитку дітей із синдромом Дауна, потребує додаткового роз'яснення та аргументації місце комунікативно-мовленнєвої сфери у цій моделі (зокрема, чи розглядається вона як складова поведінкового компонента, чи як наскрізний процес, що пронизує всі інші сфери).
3. Описуючи етапи реалізації комплексної корекційно-розвиткової програми, дисертантка слушно наголошує на визначальній ролі батьківського ставлення як системоутворювального чинника. Разом з тим, практична значущість роботи значно зросла б, якби у розділі, присвяченому

формуальному експерименту, було більш глибоко проаналізовано типові труднощі та психологічні бар'єри, які виникали у батьків у процесі їхнього залучення до психологічного супроводу, та запропоновано конкретні механізми їх подолання.

Висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Чеботарьова Олена Валентинівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. На нашу думку, у вступі дисертаційної роботи авторкою зазначено використання психоаналітичного підходу як однієї з теоретико-методологічних основ дослідження, проте у змісті першого розділу недостатньо конкретизовано, яким саме чином положення психоаналітичних концепцій були інтегровані в аналіз проблеми соціалізації дітей з синдромом Дауна. Доцільним було б більш чітко розкрити практичне та теоретичне значення ідей Ж. Піаже, К. Роджерса та Е. Фромма для обґрунтування психологічного супроводу й розвитку особистості дітей цієї категорії.
2. Під час ознайомлення з результатами дослідження виникає враження певної неузгодженості між матеріалами наукових публікацій та змістом дисертації, зокрема щодо використання валідизованих методик GAD-7 і PHQ-9 у статтях та авторських опитувальниках у роботі. Варто було б у роботі пояснити, чому виникла така ситуація та чіткіше узгодити результати дослідження й здійснити валідизацію авторського психодіагностичного інструментарію.
3. Вважаємо за доцільне висловити побажання щодо розроблення методичних рекомендацій для практичних психологів, фахівців інклюзивно-ресурсних центрів та педагогів закладів дошкільної й загальної середньої освіти, які здійснюють психологічний супровід дітей з синдромом Дауна. Практична спрямованість таких рекомендацій сприятиме ефективнішому впровадженню авторської програми психологічного супроводу соціалізації дітей в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Висловлені зауваження носять рекомендаційний характер і не є підставою для перегляду загальної позитивної оцінки роботи.

Мамічева Олена Володимирівна, доктор психологічних наук, професор, декан факультету спеціальної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський держаний педагогічний університет».

Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У дисертаційній роботі авторкою обґрунтовано трикомпонентну модель психологічного супроводу соціалізації дітей із синдромом Дауна.

Водночас, на нашу думку, наукова цінність роботи була б ще більшою за умови детальнішого висвітлення ролі мовленнєвого компонента як важливого чинника соціалізації, зважаючи на значення мовлення у формуванні комунікативної компетентності, соціальної взаємодії та міжособистісного спілкування дітей.

2. Окремої уваги потребує питання універсальності запропонованої корекційно-розвиткової програми. На наш погляд, доцільним було б більш детально розкрити можливості її адаптації відповідно до індивідуальних особливостей психофізичного розвитку дітей із синдромом Дауна, рівня сформованості соціальних навичок та індивідуальних темпів розвитку.
3. Позитивно оцінюючи результати формувального етапу дослідження, вважаємо, що подальшого наукового осмислення потребує питання стійкості отриманих результатів у довготривалій перспективі. Тому, перспективним напрямом подальших наукових пошуків убачається дослідження ефективності запропонованої програми психологічного супроводу на різних вікових етапах розвитку дітей із синдромом Дауна.

Водночас зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну високу оцінку дисертаційного дослідження.

Соколова Ганна Борисівна, доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту та спеціальної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У першому розділі авторкою представлено ґрунтовний науково-теоретичний аналіз проблеми соціалізації та психологічного супроводу дітей дошкільного віку з синдромом Дауна. Водночас дисертаційне дослідження значно виграло б за умови більш розширеного аналізу зарубіжного досвіду організації психологічного супроводу та соціалізації дітей зазначеної категорії, зокрема сучасних моделей підтримки в умовах інклюзивної освіти.
2. Окреме зауваження стосується конкретизації вікових меж експериментальної групи. На наш погляд, доцільно було б більш детально обґрунтувати вибір саме дошкільного віку як сенситивного періоду для дослідження особливостей психологічного супроводу соціалізації дітей із синдромом Дауна та висвітлити його значення для подальшого соціального розвитку дитини.
3. На нашу думку, дослідження стало б більш змістовним за умови детальнішого висвітлення проблеми комунікативних і мовленнєвих порушень у дітей із синдромом Дауна, оскільки саме комунікація є одним із провідних механізмів соціалізації та суттєво впливає на ефективність міжособистісної взаємодії.

Сформульовані зауваження та пропозиції мають дискусійний характер жодним чином не применшують наукового внеску авторки. Вони спрямовані передусім на привернення уваги дисертантки до перспективних аспектів окресленої наукової проблеми.

Загальний висновок:

Дисертація Дігтенко Марина Володимирівна є самостійним, завершеним дослідженням актуальної проблеми, що становить теоретичний інтерес і має практичне значення. Здійснений аналіз змісту дисертації свідчить про дотримання здобувачкою вимог академічної доброчесності, адже вона надала повну і достовірну інформацію про авторство наукових положень і результатів дослідження, які вона розглянула і проаналізувала та подала посилання на відповідні джерела.

На основі аналізу змісту публікацій дисертантки можна констатувати, що наукові положення, висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи та відображено у 15 публікаціях за темою дисертації, зокрема: 1 розділ у міжнародній колективній монографії, 4 статті у наукових фахових виданнях України, 10 тез на всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях.

Зважаючи на актуальність, новизну, важливість одержаних авторкою наукових результатів, їх обґрунтованість і вірогідність, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Дігтенко Марини Володимирівни «Психологічний супровід соціалізації дітей з синдром Дауна» заслуговує на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань за спеціальністю 053 Психологія відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, №507 від 03.05.2024) та може бути представлена у спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 – Психологія.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» 0 (нуль) членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Дігтенко Марині Володимирівні ступінь доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 «Психологія».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова спеціалізованої вченої ради
доктор психологічних наук

Ольга ВОВЧЕНКО